

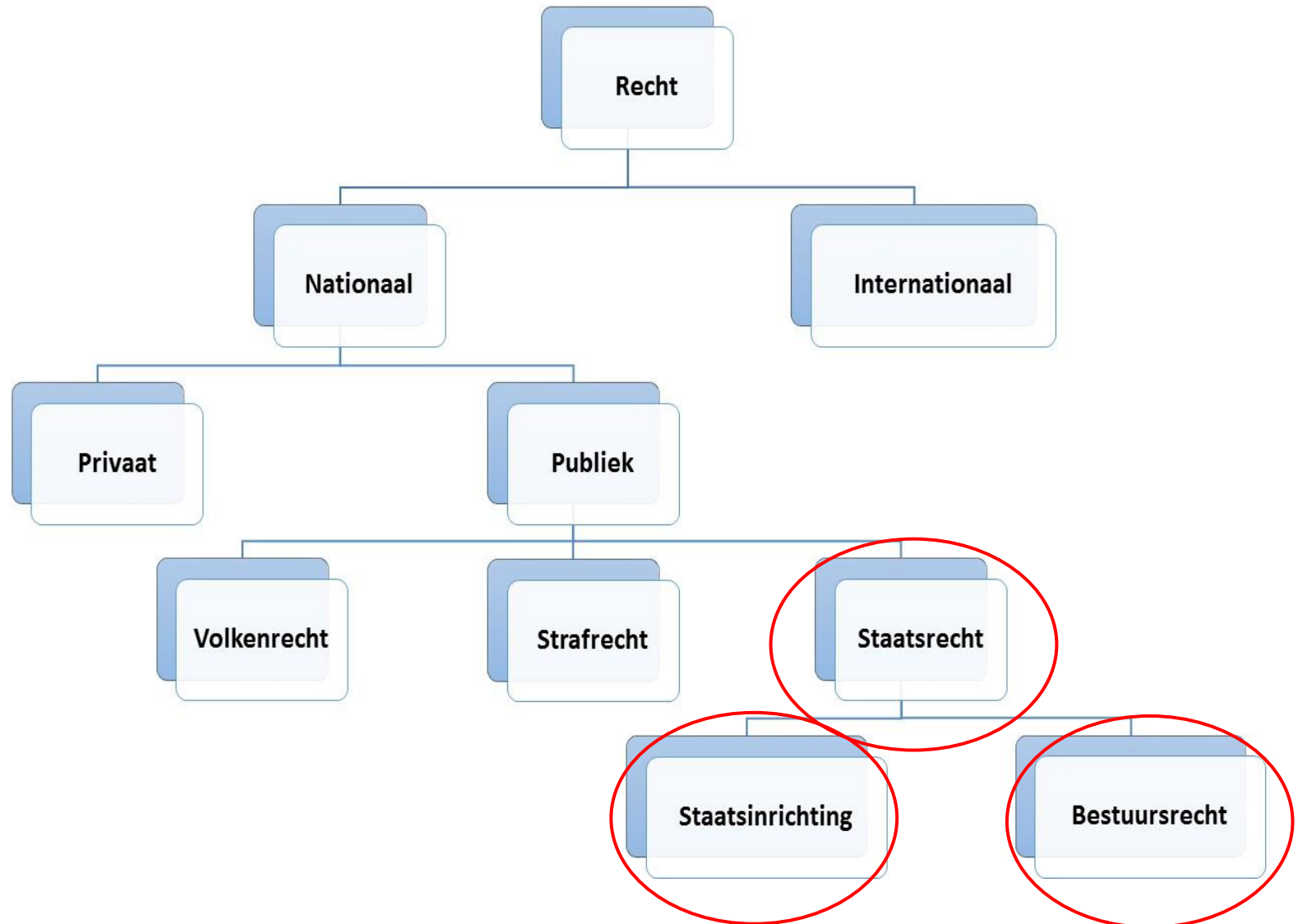
OMGEVINGSRECHT

(Staatsinrichting)

Periode 3 2022 MO₄1

Maandag 14-2-2022: Staatsrecht

3. Staatsrecht

Staatsrecht: indeling

Het staatsrecht bestaat uit twee onderdelen:

1. **Staatsinrichting** = staatkundige opbouw:
 - de inrichting van de staat zoals de indeling in provincies/gemeenten
2. **Bestuursrecht** = de bevoegdheid van zijn organen
 - Regelgeving = de rechtsbetrekkingen tussen de overheid en de burger(s)
 - Wetten en verordeningen

Staatsrecht: Leerdoelen

Na het bestuderen van hoofdstuk 3 kun je:

1. de hoofdlijnen van de **inrichting van Nederland** met de daarbij behorende **bestuursorganen** noemen;
2. uitleggen wat **autonomie en medebewind** is;
3. aangeven hoe **hogere en lagere regelgeving** tot stand komt en wie deze regelgeving maakt;
4. aangeven wat wordt bedoeld met **wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht**;
5. iets vertellen over **grondrechten in relatie met het milieurecht**

Staatsrecht: wat is een staat?

1. Een samenleving van mensen
2. op een bepaald grondgebied
3. die een gemeenschap vormen
4. onder gemeenschappelijke rechtsregels

Dus, een staat is:

1. een volk, de inwoners;
2. een grondgebied;
3. een overheidsgezag.

Figuur 14 Indeling van Nederland is geregeld binnen het rechtsgebied: staatsinrichting

Staatsrecht: Nederland rechtsstaat

- Overheid heeft veel macht; is gezagsdrager
- Overheid maakt wetten, voert ze uit en regelt rechtspraak

Maar Nederland is rechtsstaat; ook de overheid is aan het recht onderworpen. Geldt niet voor in dictatuur.

Bashar al-Assad

Xi Jinping

Vladimir Putin

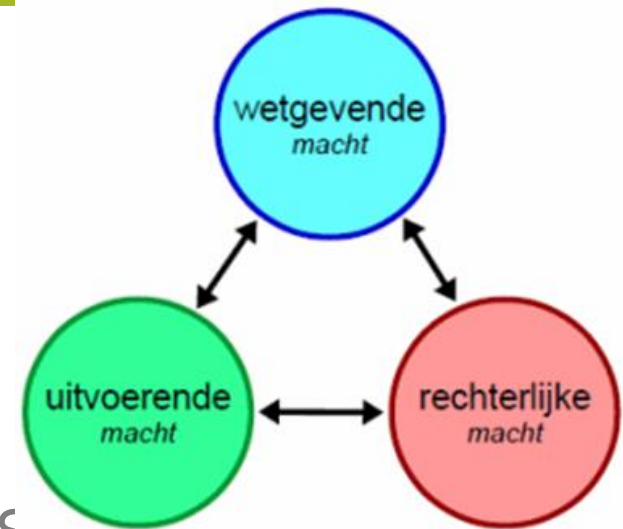
Kim Jong-un

Staatsrecht: Trias Politica

Door Montesquieu (1689 – 1755)

De staatsmacht is verdeeld over:

1. **wetgevende macht** (de regering / ξ en 2de kamer)
 - het maken van wetten = rechtsregels die voor iedereen gelden.
2. **uitvoerende macht** (regering = koning en ministers):
 - het uitvoeren van de rechtsregels, het regeren.
3. **rechterlijke macht** (onafhankelijke rechters):
 - het optreden tegen gedragingen die in strijd zijn met en de toepassing van rechtsregels.
4. Vierde macht: ambtenaren (maken voorstellen)

Staatsrecht: Staatsinrichting

1. De organisatie van ons land (provincies, gemeenten)
2. De manier waarop de wetgevende-, uitvoerende- en rechterlijke organen van ons land zijn samengesteld:
 1. De bevoegdheden en de onderlinge verhoudingen van deze organen;
 2. De **grondrechten** van de burgers.

Grondrechten staan in Grondwet, de belangrijkste wet voor onze staatsinrichting.

1. De Grondwet stamt uit 1814.
2. Belangrijke wijziging in 1848 toen Nederland een constitutionele monarchie werd.
3. De laatste belangrijke wijziging was in 1983, toen de zorgplicht voor de overheid ten aanzien van het milieu is opgenomen (**art. 21**). Hierna kwam de milieu- en natuurwetgeving op gang.

Staatsrecht: grondrechten

- 1. Fundamentele rechten** van burgers tegenover de staat.
 - Het belangrijkste grondrecht is het discriminatieverbod wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook
- 2. Klassieke** grondrechten: gaat over vrijheden van burgers.
 - verplichten de overheid zich passief op te stellen en een niet-inmenging van de kant van de staat. Bijvoorbeeld vrijheid van godsdienst en levensovertuiging, van meningsuiting, van vergadering en betoging.
- 3. Sociale** grondrechten: de overheid móet iets doen.
 - verplichten de overheid zich actief op te stellen, Voorbeelden zijn de zorgplicht van de overheid voor voldoende werkgelegenheid en de hierboven al genoemde zorgplicht voor het milieu.

Staatsrecht: Uitvoerende macht

1. Koning = erfelijk staatshoofd met vooral een representatieve taak.
2. Ministeriële verantwoordelijkheid. De Koning is onschendbaar, de ministers zijn verantwoordelijk.
3. Regering = Koning(in) en de ministers = dagelijks bestuur van het land. Voert wetten uit.
4. Minister en staatssecretarissen: Een minister staat aan het hoofd van een ministerie, ook wel departement genoemd. Ministers worden meestal bijgestaan door één of meer staatssecretarissen en werken aan een eigen beleidsterrein.
5. Ministerraad: De ministers vormen samen de ministerraad. De minister-president is de voorzitter.
6. Kabinet: Alle ministers en staatssecretarissen bij elkaar. Een kabinet wordt vaak vernoemd naar de minister-president, zoals nu het kabinet Rutte 4.

Staatsrecht: Wetgevende macht

Staten-Generaal = Tweede Kamer en Eerste Kamer = parlement

De belangrijkste taken van het parlement:

1. het samen met de regering maken van wetten;
2. het vaststellen van de rijksbegroting;
3. de controle en het toezicht op de regering.

Tweede Kamer (150 leden): wordt rechtstreeks voor een periode van vier jaar gekozen door alle Nederlanders vanaf 18 jaar. De leden zijn beroepspolitici en ontvangen een salaris.

Eerste Kamer (75 leden): wordt voor vier jaar gekozen door de leden van Provinciale Staten (zijn gekozen door alle Nederlanders vanaf 18 jaar). De leden bekleden over het algemeen een maatschappelijke functie naast hun kamerlidmaatschap en ontvangen een vergoeding.

Staatsrecht: Controlerende macht

Alle onafhankelijke rechters in Nederland

Beroepsmogelijkheden:

1. De Hoge Raad is **cassatierechter**. Dat betekent dat de Hoge Raad beoordeelt of een lagere rechter (rechtbank/gerechtshof) bij een uitspraak het recht juist heeft toegepast en of de procedure op de juiste wijze is gevolgd.
2. De Raad van State is een adviesorgaan van de regering. De raad adviseert de regering bij voorgestelde wetten en bestuurszaken. Daarnaast is de Raad van State de **hoogste algemene bestuursrechter van het land**.

Staatsrecht: Adviesorganen

In de Grondwet staan een aantal adviesorganen die de overheid bij de vervulling van hun taken bijstaan.

1. **Raad van State.** Deze adviseert onder andere over de inhoud van voorstellen van verdragen en wetten.
2. Naast de Raad van State zijn er nog twee belangrijke adviesorganen:
 - a) de **Algemene Rekenkamer**, controleert de ontvangsten en uitgaven van het Rijk;
 - b) de **Sociaal Economische Raad (SER)**, geeft advies over het sociaaleconomische beleid.

Staatsrecht: decentralisatie

Deel van uitvoerende en wetgevende macht van regering en parlement wordt verdeeld = overdragen van bevoegdheden.

Basis = Organieke wetten:

1. Provinciewet
2. Gemeentewet
3. Waterstaatswet

Territoriale en functionele decentralisatie

1. Territoriaal: op basis van grondgebied (provincies en gemeenten)
2. Functioneel: op basis van taken (waterschappen)

Staatsrecht: medebewind

- In de Grondwet staat dat de regering aan de provincies en gemeenten de bevoegdheid tot regeling en bestuur van hun huishouding, aan hun eigen organen moeten overgelaten (**decentralisatieplicht**).
- Vaak voeren deze gedecentraliseerde bestuursorganen echter taken op grond van door de rijksoverheid uitgevaardigde wetten. Dat noem je **medebewind**.
- Provinciale- en gemeentelijke regelingen mogen niet in strijd zijn met hogere wetgeving
 - Dus: Provincie volgt Rijk
 - En: Gemeente volgt provincie

Staatsrecht: Provincie

Provinciale Staten zijn de hoogste macht binnen de provincie en het algemeen bestuur (autonomie).

1. Binnen de provincie maken provinciale staten de verordeningen (wetten) voor de betreffende provincie.
2. Een voorbeeld is de provinciale milieuverordening (Wm).

Gedeputeerde Staten zijn belast met het dagelijkse bestuur.

1. Zij bereiden besluiten van Provinciale Staten voor en voeren deze uit
2. Daarnaast houden zij toezicht op lagere organen, zoals gemeenten en waterschappen.
3. Ook hebben zij een belangrijke taak bij het uitvoeren van door de rijksoverheid uitgevaardigde wetten (medebewind), bijvoorbeeld bij het verlenen van een vergunning op grond van de Wet milieubeheer.

Staatsrecht: Provincie

Commissaris van de Koning (Ina Adema)

is voorzitter van Provinciale en Gedeputeerde Staten.

1. Zij houdt toezicht op de besluitvorming en voert besluiten van Gedeputeerde Staten uit.
2. Naast deze uit de Provinciewet voortvloeiende taken en bevoegdheden kunnen haar ook op grond van andere wetten taken en bevoegdheden zijn verleend. Bijvoorbeeld als de volksgezondheid in het geding is met spoedmaatregelen.
3. Wanneer de luchtverontreiniging bijvoorbeeld zeer ernstig is, kan de Commissaris van de Koning de industrie geheel of gedeeltelijk stilleggen op grond van de Wet inzake de luchtverontreiniging.

Staatsrecht: Gemeenten (352)

Gemeenteraad: hoogste macht en belast met het algemeen bestuur

1. De gemeenteraad maakt de gemeentelijke verordeningen (wetten). Deze mogen niet in strijd zijn met hogere regelingen.
2. Een voorbeeld is de gemeentelijke afvalstoffenverordening (art.10.10 Wet milieubeheer)
3. Gemeentelijke verordeningen kennen we vooral ook als APV (algemene plaatselijke verordening)

Het **College van Burgemeester en Wethouders** is het dagelijks bestuur

1. Het bereidt besluiten van de gemeenteraad voor en voert deze uit.
2. Het college is belast met het verlenen van de omgevingsvergunning en daarbij eerste aanspreekpunt voor burgers en bedrijven.

Staatsrecht: Gemeenten

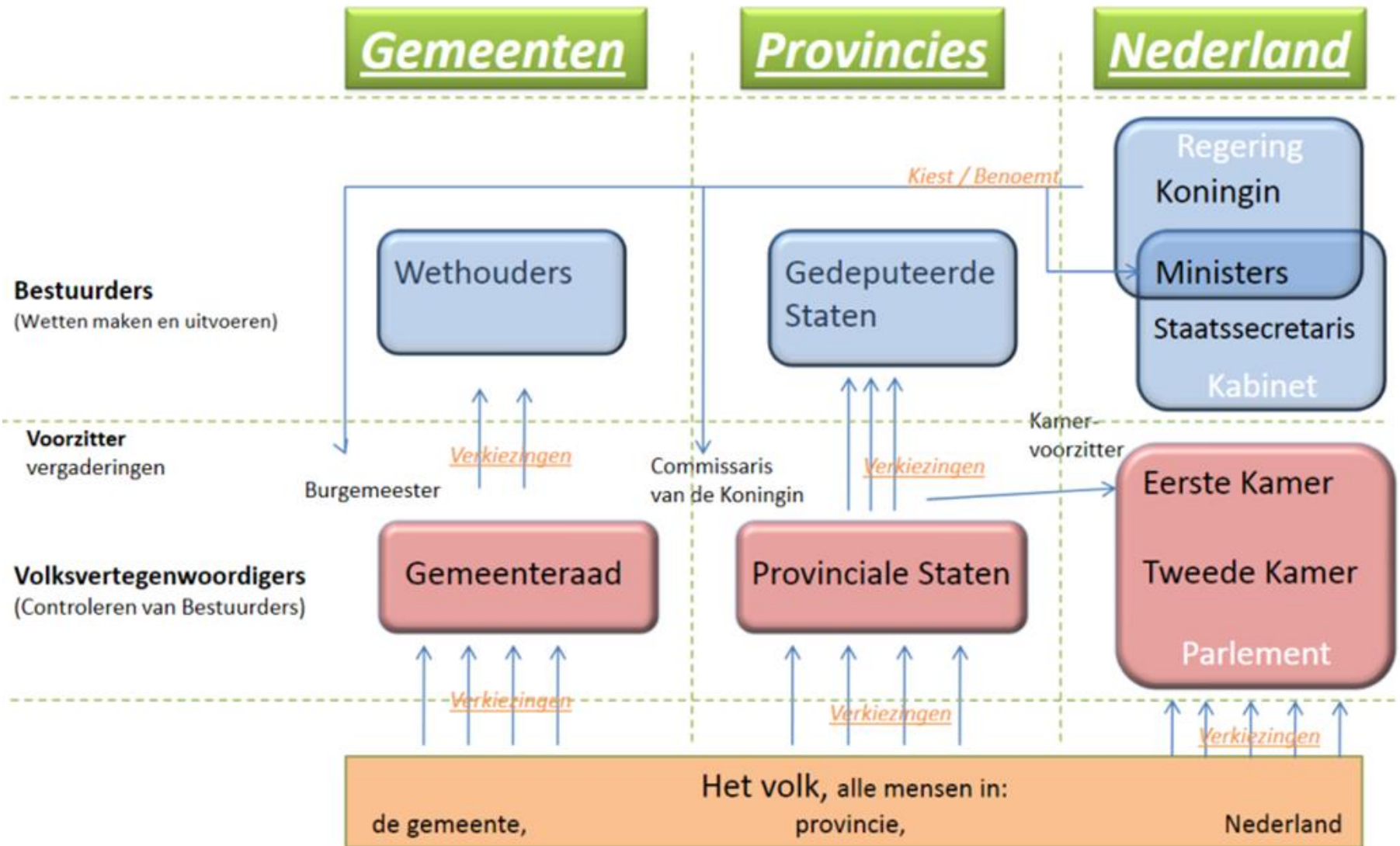
De burgemeester:

1. Is voorzitter van de gemeenteraad en het college van Burgemeester en Wethouders.
2. Daarnaast is de burgemeester op grond van de Gemeentewet belast met de openbare orde handhaving van de openbare orde. Dat betekent dat hij in geval van ordeverstoring alle noodzakelijke bevelen aan de politie geeft. Hij heeft tevens het opperbevel bij brand.
3. Hij kan bevelen geven met het oog op de bescherming van veiligheid en gezondheid.

Jack Mikkers (VVD) burgemeester van Den Bosch

Staatsrecht: Nederlandse democratie

Staatsrecht: Waterschappen

Functionele decentralisatie: waterschap (op basis van functie en taak)

1. Het **algemeen bestuur** (algemene- of verenigde vergadering) maakt waterschapsverordeningen (wetten).
2. Het **dagelijks bestuur** (ook wel college van dijkgraaf en (hoog)heemraden) bereidt de besluiten van het algemeen bestuur voor en voert deze uit.
3. De voorzitter (**dijk- of watergraaf**) zorgt voor een goede behartiging van de taken van het waterschap. Bij dringend of dreigend gevaar neemt hij de nodige maatregelen.

Mario Jacobs nieuwe dijkgraaf van waterschap Aa en Maas.

Staatsrecht: Waterschappen

Waterschapstaken: Een waterschap moet zorg dragen voor:

1. **Waterkwantiteit:** Taken die horen bij het beheersen van de hoeveelheid water in een gebied, bijvoorbeeld het aanleggen en onderhouden van dijken of het onderhouden van sloten en het bijbehorende waterpeilbeheer.
2. **Waterkwaliteit (milieu):** Taken die te maken hebben met bijvoorbeeld het lozen van afvalwater op het oppervlaktewater. Ook spelen waterschappen een belangrijke rol bij de bij (water)natuurontwikkeling.

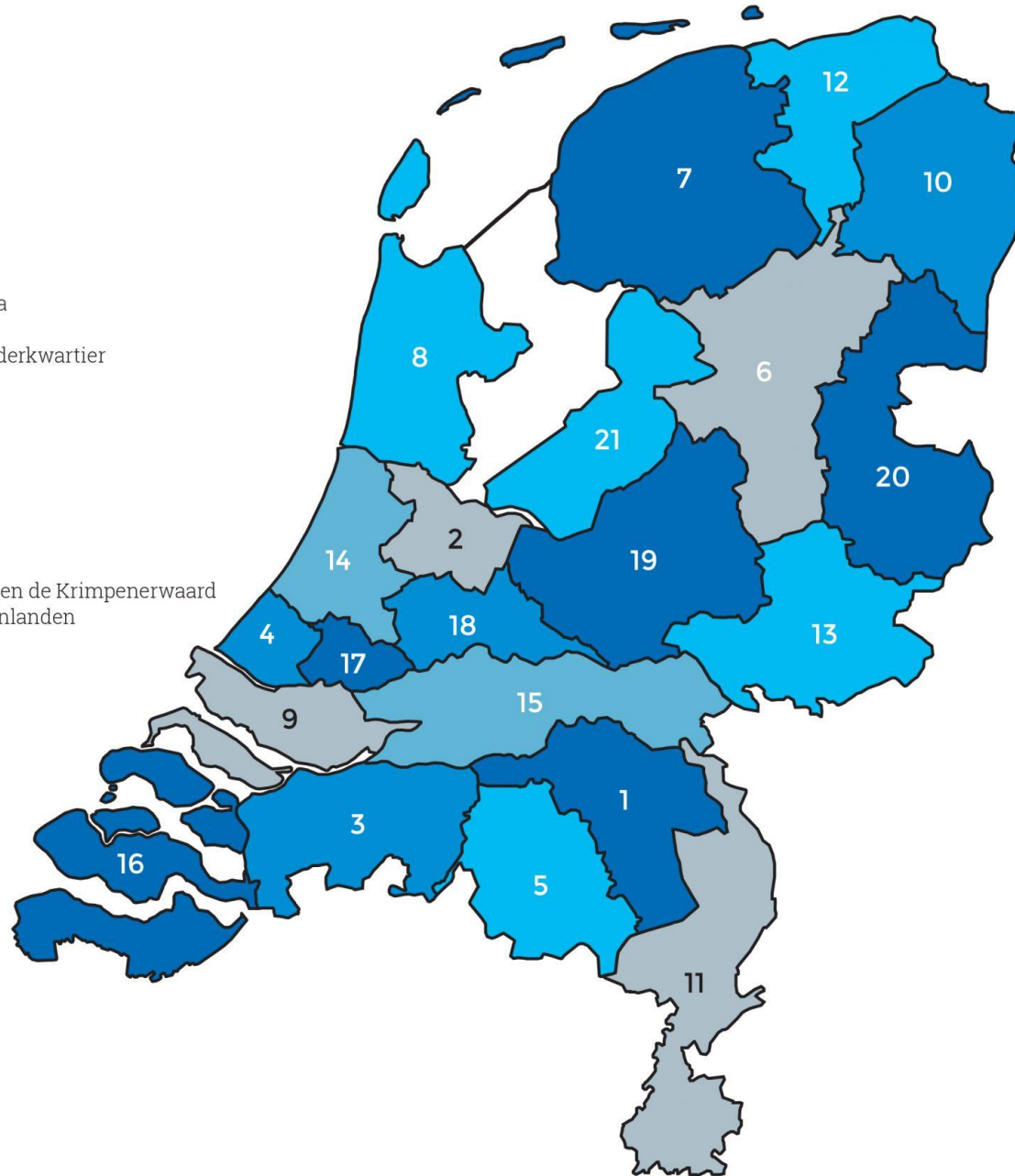

Figuur 20 Bij de aanleg van een poel heb je normaal gesproken toestemming nodig van de gemeente (of provincie) én het waterschap.

UNIE VAN WATERSCHAPPEN

LEGENDA

1. Waterschap Aa en Maas
2. Waterschap Amstel, Gooi en Vecht
3. Waterschap Brabantse Delta
4. Hoogheemraadschap van Delfland
5. Waterschap De Dommel
6. Waterschap Drents Overijsselse Delta
7. Wetterskip Fryslân
8. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
9. Waterschap Hollandse Delta
10. Waterschap Hunze en Aa's
11. Waterschap Limburg
12. Waterschap Noorderzijlvest
13. Waterschap Rijn en IJssel
14. Hoogheemraadschap van Rijnland
15. Waterschap Rivierenland
16. Waterschap Scheldestromen
17. Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard
18. Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden
19. Waterschap Vallei en Veluwe
20. Waterschap Vechtstromen
21. Waterschap Zuiderzeeland

Staatsrecht: Wetgeving

Wet in formele zin

- Ieder overheidsbesluit dat regels bevat die gelden voor alle burgers of voor hele groepen van burgers en dat tot stand is gekomen door samenwerking van de regering en de Staten-Generaal, is een wet in formele zin.

Stappen voor het maken van wetten

- Wetsvoorstel op het ministerie
- Behandeling wetsvoorstel ministerraad
- Advies Raad van State
- Behandeling wetsvoorstel Tweede Kamer
- Behandeling wetsvoorstel Eerste Kamer
- Ondertekening wetsvoorstel
- Ingaan van de wet

Staatsrecht: Wetgeving

Wet in materiële zin

- Bij een wet in materiële zin moet je met name naar de **inhoud en doel** van de wet kijken. Vanuit de formele wetten worden vaak verdere detailinvullingen overgelaten aan besluiten en verordeningen.
- Ieder overheidsbesluit dat algemeen bindende regels bevat die gelden voor alle burgers of hele groepen van burgers, is een wet in materiële zin.
- Allerlei overheidsorganen, zoals de regering, minister(s), Provinciale Staten, gemeenteraad en het algemeen bestuur van een waterschap kunnen wetten in materiële zin maken.
- Voorbeeld is APV bij gemeente of AmvB bij Rijk.
- Ook kaderwetgeving is materiele wetgeving.

Staatsrecht: Wetgeving

- Werking kaderwetten: Wet Milieubeheer
- Uitwerking ligt bij lagere overheden

Hoe verder?

- Vragen? Alles duidelijk?
- Voor vrijdag:
 - Behandelen vragen reader hoofdstuk 3
 - Van te voren graag hoofdstuk lezen en vragen beantwoorden
- Verder vrijdag bespreken opdracht gemeenten
 - Interview bestuurder/ambtenaar
 - Bijwonen Raadsvergadering